

Régóta várják az agrárföldrajzzal foglalkozó geográfusok, hogy közgazdasági megalapozottságú gazdaságföldrajzi áttekintés kerüljön a könyvpiacra, amelyet kötelező vagy ajánlott irodalomként főiskolai és egyetemi hallgatók, gyakorló pedagógusok is eredményesen használhatnak. Az eddig megjelent agrárföldrajzi munkák (pl. MÉSZÁROS R.: A mezőgazdaság földrajza; VUICS T.: A magyar agrárgazdaság alapvető problémái csak jegyzet formájában láttak napvilágot, ami korlátozta hozzáférhetőségüket.

A könyv öt fejezetből áll. Az első a „Gazdasági fejlettség, gazdasági növekedés”, a második „A mezőgazdasági kereskedelem”, a harmadik „A mezőgazdasági termelés tényezői és természeti feltételei”, a negyedik „A mezőgazdasági termelés területi elhelyezkedése”, az ötödik pedig a „Földtulajdon és földhasználat” alcímet viseli.

A könyv szerkezete tehát erősen deduktív jellegű, amely a gazdasági fejlettségből jut el a földtulajdon és földhasználat problémaköréhez. Ez a tárgyalásmód kissé szokatlan, mivel a hazai gazdaságföldrajzi munkák többnyire a termelés feltételrendszeréből vezetik le a termelési folyamatot, a kereskedelmet és szintetizálják mindezt a gazdasági fejlettséggel kapcsolatos vizsgálatokban.

A könyvnek már az első fejezete is közérdeklődésre tarthat számot, mert tárgyalási körébe von olyan kérdéseket, mint pl. a fejlettség mércéje, a gazdasági növekedés mutatói és modelljei, a gazdasági reformok és a növekedési világmodellek. Mivel ezek a modellek nálunk csak viszonylag szűk körben ismertek, az egyszerű számszerűsítéseknek a szerző általi alkalmazása indokolt. Tartalmi gazdagsága alapján a fejezet akár önálló kiadvánnyá is fejleszthető, mint pl. EHRlich É.: „Országok versenye, 1937–86”, vagy „Fejlettségi szintek, strukturák növekedési ütemek, iparosodási utak” c. művei (KJK. 1991).

„A mezőgazdasági kereskedelem” c. fejezet közgazdasági jellegű, elsősorban a kereskedelem kialakulását, a külkereskedelem fejlődését tárgyalja úgy, hogy visszanyúlik THÜNEN telephely- és járadékelméletéhez, valamint a RICARDO-i komparatív előnyök elvének érvényesüléséhez. A fejezetet különösen a mezőgazdasági protekcionizmus jelenlegi, gyakran forrongásokhoz vezető megoldatlan kérdéseinek taglalása teszi időszerűvé, mint pl. az Észak–Dél ellentét, a GATT-tárgyalások, az uruguayi forduló, az EK mezőgazdasági piacszabályozási rendszere stb.

A mezőgazdasági termelés tényezői és természeti feltételei” című fejezet az utóbbi feltételeknek aránytalanul kevés teret szentel, holott a gazdasági ágak közül a természeti feltételektől a mezőgazdaság függ a legerősebben, ezt a függőségét még a technikai forradalom is csak a ráfordítások növekedésével – és a jövedelmezőség szükségszerű csökkenése árán – képes tompítani.

Jól sikerült földrajzi szintézis a negyedik fejezet („A mezőgazdasági termelés területi elhelyezkedése”). Kissé zavarónak tűnik néhány alfejezet tárgyalási rendje: a két gazdálkodási rendszer és kapcsolatai után két önmagában álló kontinens megnevezése következik (Afrika, Amerika), majd pedig az egyes klímaövek mezőgazdaságát tárgyalja a szerző. Hasonló gondom van az ötödik fejezettel, ahol a gazdálkodási formák, a tulajdonformák és az agrárreformok tárgyalása keveredik. Úgy vélem, hogy az érintett témakörök alá- és fölérendeltségi viszonyai alapján további alcímetek (pl. V.1., V.2.; 1.1., 1.2.) kellett volna alkalmazni (pl. a családi gazdaság is a magángazdálkodás egyik típusa; vagy: állami gazdaságoknak a „társadalmi tulajdonú” gazdálkodás egyik típusát nevezték, és ezek egymással nem egyenrangú tulajdonformák).

Össességében a szerző munkája színvonalas, mondanivalója gördülékeny stílus közvetítésével közérthető. Művében a lényeges összefüggések kibontására törekszik, szemléltető anyaga szövegkörnyezetébe jól illeszkedik, hivatkozásai korrektek. A könyvet geográfusaink és a földrajz iránt érdeklődők figyelmébe ajánlom.

VUICS TIBOR

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte
Felelős vezető: Zöld Ferenc igazgató
Budapest, 1993. – Nyomdai tászkaszám: 22027
Felelős szerkesztő: Tiner Tibor
Műszaki szerkesztő: Sándor István
Megjelent: 15,75 (A/5) ív terjedelemben
HU ISSN 0015 – 5403